

derivat amb el sufix bascoide *-BE/-PE* (veg. *ESTALVIAR* i la nota sobre el nom d'*Escarp*). Però també ací ens sentim assaltats de greus embats per totes bandes: semàntica tèrbola, obscura; sentit morfològic heterogeni de les formacions en *-BE/-PE*; és la variant *-BE* (i no pas *-PE* que ens convindria per a *esquerp*, *-pa*) la que sembla ser més antiga en el llenguatge aborigen, la que correspon darrere una final en sonora (*r*, no *ç*, *-t*, etc.), i en fi la única comprovada sòlidament en romànic per la segura etimologia d'*ESTALVI*.

És hora de posar-nos en el terreny raonable: un mot tan modern i d'extensió ben limitada té grans probabilitats de resultar d'un encreuament de mots. De seguida hem de pensar que *esquerp* ha vingut a ocupar el lloc de l'*ESQUIU* medieval i tradicional; i semblant-se-li també en el cos fonètic no ens errarem si el prenem com a base ferma de la creació d'*esquerp*. Si la segona part de la solució és molt més discutible, no és tant perquè no es vegin possibilitats d'influència cap al resultat que ens ocupa, sinó molt més perquè en veiem moltes, totes defensables, i unes quantes de ben adequades. El resultat més segur d'aquest article, el que és definitiu, és que *esquerp* és una modificació moderna de l'antiquat *esqui*.

Altrament que *esqui* ha estat objecte, en la seva moderna vida decadent, d'hibridacions així, ja ha estat observat: Joan Serra i Francesc B. Moll fornien bones dades sobre una variant *esqueu*, que era popular a la Selva amb el sentit de '(camí) escondit' (Riudarenes) i en algun punt del Vallès per 'avar' o 'esquerp (amant de la solitud)' (*AORBB* v, 1932, 231); amb la conclusió que això era degut a una contaminació o encreuament d'*esqui* amb *esquerp*; tot remetent a *ALXEL* per a comparació, he de dir que no nego pas el que diuen, però que cal aquí la gran reserva que ignorem l'etimologia i antiguitat d'*esquerp*, i per tant convenia no precipitar-se a parlar de paternitat allà on hi pot haver germandat.

Pel que fa a *esquerp*, es tracta de saber d'on podria sortir *-rp*. D'aquell mot germànic no convé, per les raons indicades, i sobretot perquè és un mètode absurd el de qui espera fruits romànics d'hibridacions amb mots d'altres famílies lingüístiques no existents en la nostra: si *SKARP* no va passar al romànic, com hauria pogut modificar un mot català modern? ¿I *ES-CARPAT*, doncs? En aquest article s'ha demostrat que aquest no és germànic ni té res a veure amb el germ. *skarp*. Tanmateix, germànic o no, pensem si pogué ser aquest l'agent del canvi d'*esqui* en *esquerp*. És manllevat de l'italià, com a terme de fortificació; si estiguéssim a Itàlia, caldria pensar-hi car allà se n'han extret popularment derivats i afins,⁶ però entre nosaltres va restar fins al dia d'ahir com a terme només tècnic militar, que de cap manera és concebible que pogués desviar el material de fons idiomàtic, i menys per crear-hi un adjectiu popular i afectiu. En la nota citada apuntava jo si l'agent del canvi podria ser un adjectiu vulgar **EXSTIRPUS* (d'*EXSTIRPARE* 'arrabassar'), que ha deixat descendència com a *sterp* 'estèril', o cosa semblant, en romanès, suditalià i algun altre

llenguatge del vessant adriàtic (*REW*, 3076); però ho deixo córrer perquè ningú no pot haver engendrat allà on no ha viscut, i aquest **EXSTIRPUS* no ha figurat en parlars romànics de la Península, ni de França (res en el *FEW*) i ni tan sols en la part occidental d'Itàlia.

Hi ha en canvi un adjectiu *esquerd*, *-erda*, que és ben pertinent, puix que pertany al mateix compartiment estilètic i gramatical, té *é*, té significat connex i pot rebre explicació etimològica: donat això últim, no hi fa res que només consti com a mallorquí; la definició d'*AlcM* «esprimatxat, escardalenc» i les del *DFgra.* (*esquerd*, *-da*, «prim, cenceño») i *Damen.* («de pocas carnes, flaco, macer») només s'han de condicionar en termes que sembla contenir la idea de 'nervut' (tirant, almenys en potència, al matís de 'enèrgic, ferreny, eixerit') i que sembla ser un terme un xic agre dolç amb puntes alhora d'elogi i d'ironia; almenys ho donen entenen frases d'*AMAlcover*: «no 's retgira gota: faria cara a un regiment; és alta, *esquerda*, colrada del sol, amb uns ulls que travessen», «ni les paupen gens les costelles... per veure si són *esquerdas* o molsoses, des-sustades o revengudes!», «la *Doctrina dels Infans* no és més que un compendi rònc i *esquert* de *Doctrina Cristiana*» (*BDLC* III, 267; VI, 133, 159, i encara III, 363); i que no tot ha estat en aquest mot lligat amb el sentit de magror o de sequegat en termes de persona, ho mostra també la frase «cau un llamp *esquert*» que *AlcM* cita del poeta local ACaymari (Inca, 1913): no podem primfilar el matís (el diccionari es pregunta si és «esquerdat, sec»), però és clar que això continua essent exactament el mateix mot i que ens acosta encara més, per una banda, a *esquerdar*, *esquerda*, i per altra banda a *esquerp*.⁷ L'adjectiu *esquerd*, *-erda*, es pogué extraure d'*esquerdar*, i d'*ESQUERDA*, amb un sentit primitiu com 'canellet', i no sense gran analogia amb el substantiu *esquerd* pirinenc que he detallat en aquell article; i al matís de 'descarnat' pogué ajudar molt la influència d'*ESCARDALENC* < *escarnadenc*.

Si hi hagué influència d'aquest costat a penes podem dubtar-ne, però la *-p* ens fa girar cap a un altre, segurament el més decisiu de tots. En les Ordinacions municipals de Limós (text lldg. del S. XIV, quasi català, «Règlements consulaires de Limoux») s'oposa la *seda escarpa* a la *seda torta*, de menys valor, segurament amb el valor de 'desembullada, desfeta del capell o de la troca': «ceda *escarpa* es de .xvi. onsas la libra; ceda *torta* es de dotze onsas la lieura». En la *Istoria Petri et Pauli* en provençal alpí del S. XV el mateix adjectiu, en masculí, pren el valor de 'destre, hàbil': «tu en sios fort *escarp* e destre / de ton mestier» (*PSW* III, 157).

D'on surt això? És clar que aquell significat es deriva ben planerament del verb *escarpir* 'desembullar els cabells', 'cardar la llana', 'esqueixar les carns' (accs. documentades en oc. ant., *ibid.*), i que de 'desembullat' es passa a 'eixerit, hàbil' ja ens ho mostra el fr. *se débrouiller*, *débrouillard*: de fet en bearnès *escarp* apareix amb el significat de «adroit» (*escarp ta las cartes* a Orthés, a la Vall d'Aura «adroit à manier